

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ

В статтє конкретизовано впливня комп'ютерного обучения на формування креативного мышлення у подростков, вводятся понятия "креативного мышлення", "творческого мышлення", структура креативного мышлення.

In the clause it is concretized influences of computer training on formation of creative thinking of teenagers, concepts of "creative thinking", criterion of definition of creative thinking are entered.

У зв'язку із соціально-економічними змінами, що відбуваються у світі й у нашій країні, і науково-технічним прогресом з кожним днем потрібно все більше й більше фахівців, що не тільки володіють знаннями, але й можуть знайти нестандартні оригінальні рішення різних наукових проблем. Таким чином, сучасна система освіти вимагає радикальних змін у навчально-виховному процесі, використання новітніх технологій і методів навчання, що сприяли б формуванню оригінальних методів мислення. Навіть поверховий аналіз сучасної шкільної освіти свідчить про те, що сучасна школа не приділяє належної уваги методам розвитку креативного мислення, хоча дуже важливо розвивати цей вид мислення взагалі в школярів і зокрема в підлітковому віці, тому що саме в цьому віці різко знижується успішність і зникає інтерес до навчання. Цю точку зору підтверджує В.А. Крутецький у своїй роботі "Психологія навчання і виховання школярів", який пише, що оптимальні умови для розвитку особистості складаються тоді, коли придбання знань стає для підлітка суб'єктивно-необхідним і важливим для сьогодення і підготовки до майбутнього і коли різні види знань насичуються завданнями пізнавального і продуктивно-творчого характеру, ведуть до самоосвіти і самовдосконалення [4].

У вітчизняній психолого-педагогічній літературі феномен "креативне мислення" зустрічається рідко. Науковці частіше оперують поняттям "творче мислення". Поняття "творче

мислення" визначається як "діяльність, що характеризується неповторністю, оригінальністю, соціально-історичною унікальністю" [1,330-331]. У енциклопедичному словнику поняття "творчого мислення" трактується "як здатність людини утворювати нові, продуктивні ідеї (або їх сполучати), одержувати оригінальні і цілеспрямовані результати у відповідній предметній галузі"[11,365]. У новому тлумачному словнику української мови за ред. В.Яременка цей феномен розглядається як діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей, пронизана елементами нового, удосконалювання збагачення, розвитку; здатність створювати, бути творцем [6, 498]. Я. О.Понаморьов вважає, що творче мислення - це механізм розвитку, взаємозв'язок, що веде до розвитку [9,124]. В.О.Моляко визначає це поняття як процес створення, відкриття чогось нового, невідомого раніше для даного конкретного суб'єкта [5, 30]. З погляду В.М.Ямницького, це діяльність людини, у результаті якої створюються нові матеріальні і духовні цінності, що мають об'єктивне і суб'єктивне значення [12,56]. Отже, поняття "творче мислення" визначається як процес, діяльність, продукт, створення нових матеріальних, духовних цінностей; відкриття, винахід. Як бачимо, головним у трактуванні творчого мислення виступає діяльнісно - процесуальний підхід з конкретно вираженим кінцевим результатом. Під креативним мисленням (від лат. Creatura - створення) у сучасній науковій літературі розуміють здатність до створення нового, чогось оригінального. Креативне мислення визначає успішність творчості в процесуальності і в кінцевому продукті. Підтвердження правильності нашого розуміння ми знаходимо в сучасних довідкових джерелах. Так у словнику - довіднику з освіти та педагогіки цей термін розуміють, як здатність продуціювати нові ідеї і знаходити нетрадиційні способи розв'язання проблемних завдань було відділено від інших здібностей і названо креативним мисленням [10,72]. Креативне мислення в словнику психологічних термінів пояснюється як "творчі можливості (здатності) людини, що можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, що характеризують особистість у цілому або її

окремі сторони, продукти діяльності, процес їхнього створення" [8,165]; як "рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що складає відносно сталу характеристику особистості" [3,173], або як здатність виражати незвичайність ідей, нетрадиційність мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації" [7,161]. За визначенням В.Н.Козленка, креативність мислення - "потреба, що виявляється в пошуково-перетворюючій активності" [2,5]. Тепер узагальнимо основні особливості креативного мислення: це потреба, можливість, здатність; рівень творчої обдарованості; особистісна характеристика, нетрадиційне мислення; оригінальність мислення; нетрадиційний спосіб розв'язання нових проблем, завдань; творчі можливості людини; пошуково-перетворююча активність.

В основу вивчення ознак креативності вчені К.Бейтел, Дж.Гійфорд, В.Лоценфельд поклали розроблену ними систему критеріїв. Ця система дозволяє виділити такі диференційовані ознаки креативності мислення:

- уміння самостійно бачити проблему;
- швидкість, уміння побачити в проблемі безліч її розв'язань.
- гнучкість як розуміння нових точок зору, відмова від тієї точки зору, що була засвоєна раніш;
- оригінальність, здатність відійти від шаблону;
- уміння перегруповувати ідеї і зв'язки;
- здатність до абстрагування або аналізу;
- здатність до конкретизації або синтезу;
- почуття тонкості організації ідей.
- здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі [13,69].

П.Торренс доповнив визначену класифікацію критеріїв креативного мислення такими, як: наявність новизни в самому процесі або в його результаті; здатність знаходити аналогії, уміння комбінувати з багатьох можливостей, багатство уяви, розмаїтість, інтенсивність, різнобарвність уяви, що захоплює, апелює до почуттів, емоцій, застосування фантазії.

Отож, відокремимо ознаки креативного мислення: це здатність; рівень творчої обдарованості; особистісна характеристика; здатність до конкретизації або синтезу; нетрадиційне, оригінальне мислення, нетрадиційний спосіб

рішення нових проблем, завдань, творчі можливості людини; пошуково-перетворююча активність.

І. Я.Лернер виділяє процесуальні риси, що характеризують творче мислення по його продукту:

- самостійне перенесення знань і умінь у нову ситуацію; бачення нових проблем у знайомих, стандартних умовах;
- бачення нової функції знайомого об'єкта; бачення структури об'єкта, що підлягає вивченню;
- уміння бачити альтернативу рішення, альтернативу підходу до його пошуку; уміння створювати оригінальний спосіб рішення при популярності інших;
- уміння комбінувати раніше відомі способи рішення проблеми в новий спосіб.

Проаналізувавши наукові дослідження, ми прийшли до висновку, що креативне мислення і творче мислення є суміжними, а не рівнозначними поняттями. Креативне мислення є особистісним утворенням, що виступає базою для творчого мислення в його процесуальному і результативному аспектах.

За допомогою визначення поняття "креативного мислення" та його ознак можна виділити структуру цього феномену, що складають такі компоненти: мотиваційний і процесуальний. У свою чергу процесуальний компонент містить у собі уміння самостійно бачити проблему; швидкість, уміння побачити в проблемі безліч її розв'язань; гнучкість як уміння розуміння нових точок зору, відмова від тієї точки зору, що була засвоєна раніш; оригінальність, здатність відійти від шаблону; уміння перегруповувати ідеї і зв'язки; здатність до абстрагування або аналізу; здатність до конкретизації або синтезу; почуття тонкості організації ідей; здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі.

Мотиваційний аспект містить у собі основні мотиви, стимули, цілі щодо здійснення творчої діяльності [12, 369-382].

Комп'ютеризація шкільної освіти відноситься до числа великомасштабних інновацій, що прийшли в наші школи в останні десятиліття. Використання комп'ютера як засобу навчання виявило необхідність перегляду безлічі теоретичних положень дидактики і педагогічної психології. ПК можуть бути

використані на всіх стадіях навчального заняття: впливають на розвиток інтелектуальної сфери, аналітичності мислення, пам'яті, уваги, якостей розуму (кмітливість, гнучкість, самостійність), розумових навичок (вичленовування, звірення, аналіз і ін.), оригінальності мислення, пізнавальних умінь (бачити протиріччя, проблему, ставити питання, висувати гіпотези й ін.; сприяють розвитку мотиваційної сфери: формуванню потреб - інтелектуальної, у знаннях, у пізнанні природи, суспільства, людини, закономірностей мислення і пізнання; потреби в оволодінні способами пізнання і предосвітньої діяльності; виховання мотивів навчання (пізнавальні інтереси, зміст вивчення предмета та ін.), мотивів досягнення тощо. Комп'ютери дозволяють домогтися більш високого рівня наочності пропонованого матеріалу, розширюють можливості включення різноманітних вправ у процесі навчання, а безперервний зворотний зв'язок, підкріплений стимулами навчання, оживляє навчальний процес, сприяє підвищенню його динамізму, що веде до формування креативного мислення підлітків.

Тому завданням нашого майбутнього дослідження буде розробка методики формування креативного мислення у підлітків в умовах комп'ютеризації навчання.

Література:

1. Бунаков М. Ф. Избранные педагогические сочинения.- М.: АПН РСФСР, 1953.- 293с.
2. Козленко В.Н. Психологические особенности креативности в старшем школьном возрасте и её влияние на статус старшеклассников в учебной группе //Автореф. дис. канд. псих. Наук. М 1983, – 22с.
3. Краткий психологический словарь/ Ред. укл. Л.А. Карпенко/Под общ. ред. А.В. Петровского. 2-е изд. вид. Ростов- на- Дону:Феникс,1998-512 с.
4. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников. Книга для учителей и классных руководителей. М., «Просвещение», 1976. 303с.
5. Моляко В.Д. Психологічна готовність до творчої праці. – К.: Знання, 1989.- 48 с.

6. Новий тлумачний словник української мови в 4 т.- 4т./Укл. В. Яременко, О. Сліпушко, - К: Аконіт, 1999.- 941с.
7. Професійна освіта. - Словник /Укл. С. І. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Никало.-К.: Вища школа, 2000.-380с.
8. Психологический словарь /Под. ред. В.П.Зинченко, Б.Г. Мерярекова.-2-е изд. перераб. и доп. - М.: педагогический Пресс, 1996г.-440с.
9. Пономарев Я. А. Психология творческого мышления. М., изд-во Акад. пед. наук РСФСР 1960 г. 352 с.
10. Словарь по образованию и педагогике/ В.М. Полонский. - М: Высш: шк.,2004-512 с.
11. Український Радянський Енциклопедичний Словник : в 3-х т. (Редкол.: А.В.Кудрицький та ін.- 2-е вид.- К: 1987р. 756 с.
12. Ямницький В.М. Вплив емоціональних ситуацій на творчу діяльність учнів: Дис. канд псих. наук 19 00.01/ Одеський ін-т ім. К. Д. Ушинського. - Одеса, 1993, - 144с.
13. Gilford I.P. A psychometric approach to creativity. University of Southern California, 1986.

Т.В.Андрущенко

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

За время обучения в вузе студенты должны овладеть системой важнейших психолого-педагогических и предметных знаний, умений и навыков, которые бы обеспечили квалифицированное выполнение профессиональной деятельности. В статье рассматриваются разнообразные подходы относительно формирования профессиональных педагогических умений у будущих учителей.

In times of studies in an institute of higher students must capture the system of major pedagogical and subject knowledges, abilities and skills which provided skilled implementation of professional activity. Various approaches in relation to forming of professional pedagogical abilities at future teachers are examined in the article.